

R. Dartevelle, F. Hildesheimer: **Arhivi. Izvori za povijest poduzeća** (*Les Archives. Aux sources de l'histoire des entreprises*, Paris, 1995);

Bureau Van Dijk: **Programi za obradu arhivskog gradiva. Razvojna studija** (*Logiciels de gestion d'archives. Étude d'évaluation*, Paris, 1995);

M. Sonnet, T. Charmasson. A. M. Lelorrain: **Kronologija francuske povijesti** (*Chronologie de l'histoire de France*, Paris, 1994).

Rubrika: Strani arhivistički časopisi (*Revue d'archives étrangères*), str. 457 – 469 obuhvaća prikaze sljedećih časopisa:

Archives (izdaje *Udruga arhivista Québeca*), Vol. 25, br. 3/1994, Vol. 25, br. 4/1994, Vol. 26, br. 1 – 2/1994, Vol. 26, br. 3/1995.

Arkiv, samhälle och forskning (izdaje *Švedska arhivska udruga*), br. 1/1992, br. 2/1992, br. 3/1992, br. 1/1993, br. 2/1993, br. 3/1993.

Branka Molnar

ARCHIVALISCHE ZEITSCHRIFT, sv. 79, München

U jesen 1996. godine izašao je novi, 79. svezak uglednog arhivističkog časopisa Bavarskog državnog arhiva u Münchenu *Archivalische Zeitschrift*. Časopis je davne 1876. godine počeo izdavati Kraljevski bavarski opći arhiv (Königlich Bayerischen Allgemeinen Reichsarchiv), koji 1921. godine mijenja naziv u Bayerisches Hauptstaatsarchiv. Od 1972. godine časopis izlazi u izdanju Generalne direkcije Bavarskog državnog arhiva.

Časopis se bavi temama njemačke i svjetske arhivistike, historiografije i pomoćnih povijesnih znanosti.

Ovaj časopis vrijedan pažnje u ovom je broju na 111 stranica objavio bibliografiju arhivističke literature, odnosno stručnih članaka izašlih u razdoblju 1990–1991. Pregled izdanja uredio je Jochen Heber.

Bibliografski popis raspodijeljen je prema sljedećim grupama odnosno tematskim cjelinama:

- Međunarodna arhivistika: Novi časopisi, Međunarodno arhivsko vijeće, Kongresi i savjetovanja.
- Njemačka arhivistika: Zadaci arhiva, Teorija, Povijest arhivistike, Arhivsko zakonodavstvo, Arhivi i znanstveno istraživanje, Javna djelatnost, Zaštita gradiva, Izobrazba arhivista i restauratora.
- Pojedina područja arhiva: Državni arhivi, Privredni arhivi, Crkveni arhivi, Arhivi političkih stranaka i udruga, Međuarhivi (tisak, televizija, radio, film, fotografija,

tonski zapisi), Arhivi sveučilišta, visokih učilišta i znanstvenih ustanova, Književni i umjetnički arhivi, Privatni arhivi.

- Arhivska praksa: Uopće, Fondovi i zbirke – arhiviranje, Obrada podataka, Dokumentacija, Isprave, spisi, knjige, Ostavštine, Karte i nacrti, Tiskovine, Fotografije, filmovi i tonski zapisi, usmena povijest, Međuarhivi, Sigurnosno snimanje, Konzervacija i restauriranje.
- Njemačka i njemačko arhivsko gradivo u inozemstvu.
- Arhivistika i arhivi u Belgiji, Danskoj, Francuskoj, Italiji, Luksemburgu, Nizozemskoj, Austriji, Poljskoj, Švedskoj, Švicarskoj, Slovačkoj, Sloveniji, Češkoj, Mađarskoj.

Na kraju bibliografije nalaze se predmetno i imensko kazalo.

Osim bibliografije, u časopisu su i drugi zanimljivi i izuzetno aktualni članci.

Angelika Menne-Haritz u svom prilogu Pisano gradivo ili dokumenti – Što su tragovi djelovanja automatizirane uprave? (*Schriftgut oder Dokumente – Was sind die Spuren automatisierter Verwaltungsarbeit*) obradila je probleme obrade i čuvanja digitaliziranog gradiva. U članku su izneseni tradicionalni zadaci arhiva i problemi u ispunjavanju ovih zadataka pri obradi gradiva na nekonvencionalnim medijima. Iako elektronski zapisi donose prednosti u smislu racionaliziranja prostora za pohranu podataka i racionaliziranja vremena koje se utroši za njihovu obradu, u odnosu na klasično pisano gradivo, u upravi i upravnim poslovima donose i niz poteškoća. Upravni postupak A. Menne-Haritz definira kao proces pronalaženja rješenja, odnosno kao put od problema do rješenja koji ima svoja uhodana pravila i postupke. Takav put na tradicionalan način mogao se pratiti (putem pisanih akata) u svim svojim fazama (koncept, nacrt, upute, zabilješke, rješenje). Osim toga, u svakoj fazi toga procesa nalazi se paraf osobe koja je u toj fazi sudjelovala i za nju je odgovorna. Dakle, u svakoj fazi tog procesa mogla se utvrditi autentičnost, odnosno odgovornost i kompetentnost neke osobe za određeno rješenje. EBS¹ nije pak usmjeren samom procesu odnosno proceduri kroz koju prolaze dokumenti nego samom dokumentu. Pisane upute koje su obilježavale faze upravnog postupka u EBS – sustavu nedostaju, pa je i sam proces odnosno pojedino rješenje manje shvatljivo nego pri klasičnom vođenju poslovanja. Isto tako treba napomenuti, da su sami dokumenti pri elektronskoj obradi nepostojani. Oni doživljavaju stalne promjene njihovim korištenjem, dekodiranjem, sažimanjem podataka, a tragovi tih promjena ostaju nezabilježeni.

¹ Elektronische Bürosysteme (elektronsko kancelarijsko poslovanje ili elektronske registrature) kao sveukupna uporaba postojećih mogućnosti za razmjenu podataka unutar jedne ustanove, što obuhvaća strojeve, programe, podatke, mrežu odnosno koja preuzima kompletno kancelarijsko poslovanje tj. one djelatnosti za koje nije nužno da ih obavlja čovjek.

Elektronski zapis, moglo bi se reći, imitira odnosno kopira konvencionalni spis (dokument), ali on ograničava, već po svojoj prirodi i nedostatku tragova o procesu, svoju funkcionalnost. Isto tako, elektronski zapis aktualizira jedno jednostavno pitanje koje se samo po sebi postavlja. Što smatrati izvornikom? Dokument, odnosno elektronski zapis putem printera prenesen na papir utopistički uzevši može se smatrati kopijom koja pretpostavlja postojanje izvornika. Također, ako elektronski zapis na putu od nastanka do rješenja određenog problema doživljava promjene, što treba smatrati izvornikom? Ili je pak ovo tradicionalno arhivističko gledište potpuno irelevantno u modernom poimanju upravnog procesa i dokumenta.

Preuzimanje stranog arhivskog gradiva putem državnih arhiva (*Zur Übernahme fremden Archivguts durch staatliche Archive*), naslov je članka Herberta Günthera. Članak se uglavnom bavi zakonskim odredbama koje reguliraju preuzimanje gradiva koje, iako po provenijenciji pripada nekom arhivu, nije kod njega bilo smješteno. U takvim slučajevima državni arhivi, bili oni nadležni za arhivsko gradivo koje je predmet preuzimanja ili ne, imaju ulogu posrednika. No članak spominje i arhivsko gradivo koje se nalazi u posjedu nekih osoba.

Obilježje modernog društva je gomilanje pisanog materijala. Shodno tome u stalnom porastu je i broj arhivskih djelatnika koji se bave valorizacijom i izlučivanjem gradiva. Na arhivskim djelatnicima je da procijene i odluče da li je nešto vrijedno za čuvanje ili je bezvrijedno. No, s obzirom da je osnovni kriterij sačuvati informaciju, potrebno je napraviti detaljnu analizu i doći do kriterija za procjenu vrijednosti pojedine informacije. Kako to izgleda iz mađarske perspektive može se pročitati u članku Lajosa Körmenyija, Valorizacija. Napomene aktualnoj diskusiji iz iskustava Mađarske (*Schriftgutbewertung, Anmerkungen zur aktuellen Diskussion aus ungarischer Sicht*). Autor dijeli informacije na sadržajne i kontekstualne¹. Dok su prve sadržane u samom dokumentu, kontekstualne informacije zamjetne su tek kod uporabe pojedinog dokumenta, gdje je i sam položaj dokumenta unutar fonda znakovit i informativan. U članku autor razlikuje uporabnu vrijednost informacije, njenu pravnu vrijednost te povijesnu vrijednost. Osim što definira ove vrijednosti, autor njihov međuodnos zorno predočava nizom grafikona.

Zanimljiva bi možda bila usporedba vrijednosti informacije s arhivističkog stajališta i polazišta teorije informacije. Naime, postavlja se pitanje da li vrijednost informacije, arhivistički promatrano, raste s porastom njene uporabe ili se smanjuje. Prema teoriji informacije, učestalost uporabe neke informacije smanjuje njenu informatičnost odnosno njenu vrijednost.

¹ A. Menne-Haritz ima podjelu na verbalne i neverbalne.

Kako je talijanski pravni sustav uredio pravo korištenja gradiva fondova uprave koji se nalaze u državnim arhivima ili kod samih upravnih ustanova, može se pročitati u članku Uge Cova, Novi razvoj korištenja arhiva u Italiji: Transparentnost javne uprave i pravo na uvid u arhivsko gradivo upravnih fondova (*Neue Entwicklungen der Archivbenützung in Italien: Die Transparenz der öffentlichen Verwaltung und das Recht auf Einsicht in Verwaltungsschriftgut*).

Zanimljiv članak napisao je za ovaj broj i Thomas Trumpp (*Zur Quellen- und Materialgrundlage von Adenauers "Erinnerungen". Eine archivarisches Zwischenbilanz*). Autor se bavi izvorima koji su bili temeljem za nastanak Adenaurovih "Sjećanja"¹. S obzirom da su memoari i dnevnici predmetom spoznajnog i znanstvenog procesa povjesničara, arhivističko istraživanje događaja spomenutih u memoarima, uvijek činjenice spušta na neku nižu znanstvenu razinu. Naime, ovim, prije svega književnim formama, mora se pretpostaviti subjektivno gledanje na neki događaj, pokušaj da se stilistički (dopadljivo) uobliči neka činjenica i njen odnos spram pripovjedača. Arhivističkom analizom došlo se do zaključka da je Adenauer u svom pripovijedanju događaja koristio i interpretirao dokumente iz ureda državnog tajnika, kao i zapisnike sa sjednica vlade. Interpretirani su dakle dokumenti koji su određeni kao državna tajna, odnosno koji na sebi imaju oznaku tajno ili vrlo tajno. Prema njemačkom zakonodavstvu ti dokumenti nisu još dostupni javnosti, jer treba proći najmanje 60 godina od njihova nastanka da bi se mogli koristiti. Stoga se ova knjiga, izašla u nekoliko tomova, cijeni kao djelo izrazite aktualnosti, povijesne i političke vrijednosti.

O problemima čuvanja arhivskog gradiva privrednih ustanova u Njemačkoj, uz poseban osvrt na bavorske privredne arhive, pisala je Angela Toussaint (*Archivpflege der deutschen Wirtschaft unter besonderer Berücksichtigung des Bayerischen Wirtschaftsarchivs. Geschichte und aktueller Stand*). Osim "klasičnih" problema i zadataka arhiva, u smislu prikupljanja i smještaja arhivskog gradiva, njemački arhivisti odnosno privredni arhivi imaju i financijske probleme, kao i problem uključivanja ovih arhiva u mrežu regionalnih arhiva u Njemačkoj.

Horst Mühleisen u svom članku Friedrich von Rabenau. Vojnik, arhivist i učenjak. Pedeset godina od njegove smrti (*Friedrich von Rabenau. Soldat, Archivar und Gelehrter. Zu seinem fünfzigsten Todestag*) daje nam životopis ravnatelja Vojnog arhiva u Potsdamu.

Erna Perak

¹ Konrad Adenauer, *Erinnerungen 1945–1953*, Stuttgart 1965.